

УДК 347.73

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2195/2025/2.130-4>

Павло ГОВОРОВ, асп.
ORCID ID: 0009-0004-8979-0412
e-mail: govorov.paul@gmail.com

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

**УПРАВЛІННЯ ЄДИНИМ МАЙНОВИМ КОМПЛЕКСОМ
(ПОРТФЕЛЕМ АКТИВІВ – КОМПЛЕКСОМ РІЗНИХ ТИПІВ АКТИВІВ),
ЩО ЗДІЙСНЮЄ АРМА ТА ТИМЧАСОВА АДМІНІСТРАЦІЯ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ:
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ**

Вступ. Тема ефективного управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, є актуальною в Україні з моменту створення Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами (АРМА) у 2015 році. Окрім управління активами, що здійснює АРМА, існують також інші випадки, коли держава управляє об'єктами, які не є її власністю. Мета роботи – висвітлити результати дослідження особливостей правового регулювання відносин, пов'язаних із тимчасовим управлінням майном, яке не належить державі.

Методи. Робота виконана на підставі загальнонаукового (порівняльний метод пізнання) і спеціального методу наукового пізнання (формально-юридичний). Порівняльний метод наукового пізнання виявляється у зіставленні правових норм і їх реалізації в контексті різних правових інституцій (АРМА та ФГВФО). Формально-юридичний метод застосований для аналізу правових норм, що регулюють правовідносини в описаних у дослідженні випадках.

Результати. У статті розглянуто актуальну проблему правового регулювання тимчасового управління державою активами, що належать іншим суб'єктам. Автор зосереджується на порівняльному аналізі двох механізмів: управління активами, яке здійснює АРМА, і діяльності тимчасової адміністрації, що вводить Фондом гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО) у неплатоспроможних банках. Дослідження ґрунтується на аналізі чинного законодавства України, зокрема Цивільного кодексу, низки законодавчих актів, а також на положеннях директив ЄС. Увагу зацентовано на важливості збереження єдиного майнового комплексу як цілісного функціонуючого підприємства й тому, що його вартість має значно перевищувати сумарну вартість окремих елементів.

Висновки. У процесі порівняння виявлено низку спільних рис для цих двох випадків. Підстава для передання в управління – рішення уповноваженого державного органу (суду / власника для АРМА, НБУ для ФГВФО). Приналежність об'єкта: майно не належить державі. Мета передання в управління: збереження економічної вартості активів і забезпечення інтересів держави (боротьба з корупцією, захист вкладників). Характер управління: управління є тимчасовим і має чітко визначені строки або умови припинення. Зроблено висновок, що, незважаючи на різну правову основу, обидва механізми демонструють подібні підходи до ефективного тимчасового управління недержавним майном.

Ключові слова: пул активів, збереження функціональності підприємства, неплатоспроможність банку, ефективність управління.

Вступ

З моменту створення Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами (далі АРМА), одержаними від корупційних та інших злочинів, а саме – зі вступу в дію 11.12.2015 року Закону України від 10.11.2015 № 772-VIII "Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів" (Верховна Рада України, 2015) (далі Спеціальний закон), тема ефективного управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, була й залишається актуальною в Україні як така, що відповідає усталеній практиці в ЄС і статті 10 Директиви (ЄС) № 2014/42/EU від 03.04.2014 (European Parliament ..., 2014) як один із найважливіших напрямів державної політики України. Разом із тим, існують інші випадки, за яких держава, в особі різних державних органів, здійснює управління об'єктами, що можуть їй не належати за правом власності.

Стан опрацювання. Проблеми теорії державного управління досліджували українські й зарубіжні вчені, серед яких варто зазначити В. Авер'янова, Р. Агранофа, Г. Атаманчука, О. Андрійко, В. Афанасьєва, Д. Бостона, В. Волкову, О. Воронова, В. Бакуменко, Д. Гвішіані, Б. Гурне, С. О'Доннела, А. Дегтяр, П. Друккера, В. Дункана, Ю. Кальниша, Н. Карданську, С. Кравченка, А. Краснейчук, І. Коліушка, Г. Кунца, Й. Кхола, Б. Литвака, В. Лугового, М. Месаровича, М. Мескона, П. Надолішнього, Н. Нижник, О. Руденко, А. Пригожина, Г. Райта, В. Ранта, Т. Вірхайна, Т. Сааті, Г. Саймона,

Д. Сарторі, Ю. Сурміна, Л. Усаченко, Р. Фатхутдинова, В. Цветкова, А. Чандлера, Л. Штики, М. Якимчука та ін.

Проблеми вдосконалення правового регулювання фінансово-правових відносин у сфері управління об'єктами, що перебувають у тимчасовому управлінні держави, також розглядалися дослідниками з різних напрямів, як-от із погляду: фінансового результату такого управління; регулювання правового режиму сплати обов'язкових платежів; сутності відносин, пов'язаних із неподатковими платежами, що здійснюються в процесі управління такими об'єктами; особливостей, пов'язаних із випадками управління майном із погляду податкових відносин. Згаданими проблемами займалися такі науковці, як Л. Ваолевська (Савченко), Л. Воронова, Н. Воротіна, Д. Гетьманцев, А. Дьомін, О. Дмитрик, Л. Касьяненко, М. Кучерявенко, Т. Латковська, О. Музика-Стефанчук, Н. Пришва, В. Савенкова, Н. Якимчук, Т. Ямненко, О. Лобач та ін.

Метою статті є висвітлення результатів дослідження особливостей правового регулювання відносин щодо тимчасового управління державою в особі окремих державних органів об'єктами (активами, майном), що їй не належать. Серед таких відносин особливе місце займає управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, що здійснює АРМА, але, поряд із цим, також є інші випадки, коли держава здійснює тимчасове управління активами, що їй не належать, зокрема за введенням тимчасової адміністрації в банках за Законом України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб" (Верховна Рада України, 2012) (далі Закон про систему гарантування).

© Говоров Павло, 2025

Методи

Робота виконана на підставі загальнонаукового (порівняльний метод пізнання) і спеціального методу наукового пізнання (формально-юридичний). Порівняльний метод наукового пізнання виявляється у зіставленні правових норм і їх реалізації в контексті різних правових інституцій (АРМА та ФГВФО). Формально-юридичний метод застосований для аналізу правових норм, що регулюють правовідносини в описаних у дослідженні випадках.

Результати

Одним із видів об'єктів, якими може управляти АРМА, що підпадає під дію ст. 21 Спеціального закону (Верховна Рада України, 2015), можуть бути єдині майнові комплекси (далі ЄМК) або пули активів і комплекси різного типу активів.

Треба зазначити, що у Спеціальний закон (Верховна Рада України, 2015) 18.06.2025 Законом України № 4503-ІХ "Про внесення змін до Закону України "Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів" щодо посилення інституційної спроможності Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, та вдосконалення механізмів управління активами" були внесені значні зміни, у тому числі й у частині термінології. Наприклад, було додано визначення терміна "пул активів", який, відповідно до п. 2³ ч. 1 ст. 1 Спеціального закону (Верховна Рада України, 2015) визначається як "сукупність двох і більше активів, які становлять єдиний майновий комплекс або є складною річчю, або пов'язані як головна річ та принадлежність, або пов'язані спільним функціональним призначенням, що забезпечує їхнє цілісне використання, та передані в управління Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, у межах одного кримінального провадження"

Оскільки за зміненою редакцією Спеціального закону (Верховна Рада України, 2015) процедура відбору управителя залежить від типу активу, то законодавець поділив їх на два типи – прості та складні. До складних активів відповідно до ч. 3 ст. 21 Спеціального закону (Верховна Рада України, 2015) належать: 1) єдині майнові комплекси; 2) активи (пули активів), що потребують організації господарської діяльності для забезпечення (підтримки) виробничого або іншого промислового процесу; 3) активи, управління якими та/або експлуатація яких потребує спеціального дозволу або належить до видів діяльності, які підлягають ліцензуванню; 4) частки у статутному (складеному) капіталі, паї, акції; 5) активи (пули активів), вартість яких перевищує 20 тис. розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня року, у якому актив (пул активів) прийнято Національним агентством в управління; 6) активи, що належать до об'єктів культури й мистецтва, які не визнано культурними цінностями за результатами проведення відповідної державної експертизи. Зрозуміло, що на практиці майже всі вказані критерії можуть бути застосовані в контексті одного пулу активів (напр. одного виробничого підприємства зі значною вартістю, вид діяльності якого підлягає ліцензуванню).

Виходячи з указаного, такі складні активи, як ЄМК, включають не тільки нерухомість, а й певний склад рухомих речей, майнових прав, що загалом може становити підприємство, а комплекс різного типу активів – ще й

частки у статутному капіталі юридичних осіб. Відповідно до ч. 1 ст. 191 Цивільного кодексу України (Верховна Рада України, 2003) (далі ЦК України), "підприємство є єдиним майновим комплексом, що використовується для здійснення підприємницької діяльності". Положеннями, що містяться у ч. 2 ст. 191 ЦК України (Верховна Рада України, 2003), визначено, що до складу підприємства як єдиного майнового комплексу входять усі види майна, призначені для його діяльності, включаючи земельні ділянки, будівлі, споруди, устаткування, інвентар, сировину, продукцію, права, вимоги, борги, а також право на торговельну марку або інше позначення та інші права, якщо інше не встановлено договором або законом. Особливості регулювання відносин, пов'язаних з управлінням ЄМК, зазначено й у п. 11.3 "Управління єдиними майновими комплексами" Методичних рекомендацій "Настанови з управління арештованим майном" 2019 року (Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, 2019) (далі Настанови АРМА). Якщо в рішенні слідчого, судді, суду, у згоді власника арештованих активів зазначено, що в управління АРМА передають саме ЄМК чи певну сукупність активів як ЄМК, то в управління АРМА передають весь комплекс майна, указаний у наведеній ст. 191 ЦК України (Верховна Рада України, 2003) незалежно від того, чи все майно у складі ЄМК безпосередньо вказане у відповідній ухвалі або згоді власника.

Разом із тим у "Науково-практичному коментарі від 01.11.2021 до статті 54 Кодексу України з процедур банкрутства" (Науково-практичний коментар, 2021) з посиланням на Закон України "Про захист економічної конкуренції" від 11 січня 2001 р. № 2210-III (Верховна Рада України, 2001) визначено, що "до складу підприємства як єдиного майнового комплексу входять усі види майна, призначені для його діяльності, включаючи земельні ділянки, будівлі, споруди, устаткування, інвентар, сировину, продукцію, права вимоги, борги, а також право на торговельну марку або інше позначення та інші права, якщо інше не встановлено договором або законом". Крім того, Закон України "Про захист економічної конкуренції" від 11 січня 2001 р. № 2210-III (Верховна Рада України, 2001) визначає єдиний майновий комплекс як усі види майна, що сукупно забезпечують господарську діяльність суб'єкта господарювання, у тому числі будівлі, споруди, устаткування, інвентар, сировину, продукцію, права вимоги, борги, а також право на торговельну марку або інше позначення та інші права, включаючи права на земельні ділянки, у тому числі цілісний майновий комплекс.

Термін "комплекс" (лат. complexus) є сукупністю предметів або явищ, що становлять єдине ціле. Тому єдиний майновий комплекс слід розглядати як певну цілісну сукупність майна.

За результатами управління майном такий підхід лише підкреслює цінність ЄМК як єдиного об'єкта, тобто підприємства з наскрізними бізнес-процесами, використанням усіх видів майна, матеріальних і нематеріальних активів, обладнання, земельних ділянок, будівель, споруд, устаткування, сировини, продукції, прав вимоги, ІТ-компонентів і програмного забезпечення, що забезпечує виробництво того чи іншого продукту, який не міг би бути створений на певних умовах (собівартість, конкурентоздатність) без використання на різних етапах усього комплексу активів підприємства. Отже, і вартість усього єдиного майнового комплексу буде значно вище, ніж сумарна вартість окремих його елементів.

Разом із тим, у Настановах Національного агентства (п. 11.3) (Національне агентство України ..., 2019) з посиланням на ч. 4 ст. 191 ЦК України (Верховна Рада України, 2003), якою передбачено, що підприємство або його частина можуть бути об'єктом купівлі-продажу, застави, оренди та інших правочинів, указано на можливість прийняття рішення про визначення управління окремими складниками ЄМК шляхом їх реалізації. У такому разі частина складників ЄМК може бути передана управителю на підставі договору, а інша – реалізована в порядку, установленому чинним законодавством України.

Так само для визначення Національним агентством ЄМК найбільш оптимального шляху управління воно може прийняти рішення про передання складників ЄМК в управління на підставі окремих договорів або про реалізацію складників ЄМК у спосіб, що дозволить отримати від цього максимальну суму грошових коштів, тим самим забезпечивши збереження економічної вартості таких активів. Однак, зважаючи на цінність ЄМК, його розкомплекткування як підприємства має розглядатися в останню чергу, а пріоритет при прийнятті рішення Національним агентством має віддаватися збереженню саме підприємства як виробника товарів, робіт, послуг у форматі ЄМК.

Треба зазначити, що акцент на збереженні підприємства як єдиного функціонуючого комплексу зроблено в п. 11.4 Настанов АРМА (Національне агентство України ..., 2019), де йдеться про управління комплексом різномірних активів. Наприклад, в АРМА може передаватися нерухоме майно та частка у статутному капіталі підприємства у вигляді товариства з обмеженою відповідальністю. Як зазначається в абз. 3 п. 11.4. Настанов АРМА, "передача АРМА комплексу такого майна та/або майнових прав буває доцільною тоді, коли це майно використовують для діяльності, яка підлягає ліцензуванню, сертифікації або регулюванню іншими дозвільними процедурами, за яких відповідні ліцензії, сертифікати, погодження чи інші дозволи закріплені за власником відповідного майна. У такий спосіб забезпечують цілісність бізнес-процесів та безперервність діяльності, яка, власне, і є джерелом формування доходів на утримання активів з метою їх збереження або збереження їх економічної вартості" (Національне агентство України ..., 2019).

Дійсно, такий підхід є доцільним, оскільки за рахунок збереження повноцінної бізнес-моделі компанії, у тому числі дозволів, ліцензій, кваліфікованого персоналу, технологічних процесів та інших ключових складників, зберігається можливість отримання якісного кінцевого продукту (товар, роботи, послуги) зі значною доданою вартістю, що і є основою і показником ефективного управління активом.

У нормах Цивільного кодексу України (Верховна Рада України, 2003), а саме підрозділі 2 "Юридичні особи", наведено визначення юридичної особи у ст. 80 ЦК України: "Юридичною особою є організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку". Відповідно до ч. 1 ст. 83 ЦК України, юридичні особи можуть створюватися у формі товариств, установ та в інших формах, установлених законом, а, у свою чергу, товариства поділяються на підприємницькі та непідприємницькі (ч. 2 ст. 83 ЦК України). Підприємницькі товариства визначаються як товариства, які здійснюють підприємницьку діяльність із метою одержання прибутку та наступного його розподілу між учасниками (підприємницькі товариства), можуть бути створені лише як господарські товариства (повне, командитне

товариство, товариство з обмеженою або додатковою відповідальністю, акціонерне) або виробничі чи сільськогосподарські кооперативи, сільськогосподарські кооперативні об'єднання, що діють із метою одержання прибутку (ст. 84 ЦК України). Зіставляючи поняття підприємницького товариства з положеннями ст. 191 ЦК України (Верховна Рада України, 2003), іншими нормами цього Кодексу, можна дійти висновку, що законодавець ототожнює поняття "підприємницьке товариство" і "підприємство", що разом підпадають під більш широкий термін "юридична особа".

Повертаючись до пошуку аналогій, де держава в особі державних органів може здійснювати управління активами, що їй не належать, варто звернути увагу на випадок, що за деякими ознаками подібний до ситуації з управлінням Національним агентством (АРМА) портфелем активів і передбачений Законом про систему гарантування (Верховна Рада України, 2012), а саме розділом VII, – введення тимчасової адміністрації Фондом гарантування вкладів фізичних осіб (далі Фонд ГВФО).

Однак, перш ніж перейти до детального аналізу цих норм, варто вказати, що така процедура може бути застосована саме до спеціального суб'єкта – банку. Законом України від 06.12.2019 р. № 361-IX "Про банки і банківську діяльність" (Верховна Рада України, 2000) визначається, що банк – юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, тобто, спрощуючи, банк є тим самим підприємством в розумінні ЦК України, яке на підставі ліцензії може надавати клієнтам відповідні послуги, що загалом кореспондується з ознаками ЄМК, указаними у ч. 2 ст. 191 ЦК України (Верховна Рада України, 2003).

Підстави для введення тимчасової адміністрації чітко регламентовані законодавством, а сама процедура є одним з елементів регуляторної діяльності Фонду ГВФО, який, у свою чергу, відповідно до ч. 2 ст. 3 Закону про систему гарантування (Верховна Рада України, 2012) є "юридичною особою публічного права, має відокремлене майно, яке є об'єктом права державної власності і перебуває у його господарському віданні. Фонд є суб'єктом управління майном, самостійно володіє, користується і розпоряджається належним майном, вчиняючи стосовно нього будь-які дії (у тому числі відчуження, передання в оренду, ліквідацію), що не суперечать законодавству та меті діяльності Фонду".

Законодавець визначає основним завданням Фонду ГВФО забезпечення функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб, виведення неплатоспроможних банків з ринку та здійснення ліквідації банків (ч. 1 ст. 4 Закону про систему гарантування) (Верховна Рада України, 2012). Крім виведення неплатоспроможних банків з ринку і ліквідації банків, що є елементом регуляторної діяльності Фонду ГВФО і предметом цього дослідження, останній, крім того, відповідно до ч. 1 ст. 30 Закону про систему гарантування (Верховна Рада України, 2012), "здійснює регулювання участі банків у системі гарантування вкладів фізичних осіб шляхом: 1) прийняття в межах своїх повноважень правил, обов'язкових до виконання; 2) здійснення контролю за виконанням зобов'язань банків, які є учасниками Фонду, у зв'язку з їх участю в системі гарантування вкладів фізичних осіб.

Отже, Фонд ГВФО, як і АРМА, має достатню правову базу й набір повноважень для виконання конкретних функціональних задач, визначених законодавством для забезпечення державних інтересів у певному напрямі.

Як у випадку передання Національному агентству майна, активів, що не є власністю держави (ч. 1 ст. 19

Спеціального закону (Верховна Рада України, 2015)), так і у випадку застосування процедури тимчасової адміністрації, у тому числі до недержавних банків, законодавством визначені чіткі критерії. Так, згідно із ч. 1 ст. 34 Закону про систему гарантування (Верховна Рада України, 2012), Фонд ГВФО розпочинає процедуру виведення неплатоспроможного банку з ринку не пізніше наступного робочого дня після офіційного отримання рішення Національного банку України про віднесення банку до категорії неплатоспроможних. Таким чином, для АРМА стартовим рішенням є рішення судового органу або власника, а для Фонду ГВФО таким є рішення НБУ. Причому у ч. 5 ст. 34 Закону про систему гарантування (Верховна Рада України, 2012) акцентується увага на тому, що "під час тимчасової адміністрації Фонд ГВФО має повне і виняткове право *управляти банком* відповідно до цього Закону, правил Фонду ГВФО та вживати дії, передбачені планом врегулювання".

Згідно зі ст. 36 Закону про систему гарантування (Верховна Рада України, 2012), "з дня початку процедури виведення Фондом ГВФО банку з ринку призупиняються всі повноваження органів управління банку (загальних зборів, спостережної ради і правління (ради директорів) та органів контролю (внутрішнього аудиту))". Фонд ГВФО набуває всіх повноважень органів управління банку й органів контролю з дня початку тимчасової адміністрації і до її припинення. А протягом 15 днів, але не пізніше строків, установлених Фондом ГВФО, керівники банку забезпечують передання уповноваженій особі Фонду печаток і штампів, матеріальних та інших цінностей банку, а також протягом трьох днів – передання печаток і штампів, бухгалтерської та іншої документації банку.

Відповідно до ч. 2 ст. 36 Закону про систему гарантування (Верховна Рада України, 2012), на період тимчасової адміністрації усі структурні підрозділи, органи та посадові особи банку підпорядковуються у своїй діяльності Фонду ГВФО та уповноваженій особі Фонду ГВФО в межах повноважень, установлених цим Законом та делегованих Фондом ГВФО, і діють у визначених Фондом ГВФО /уповноваженою особою Фонду ГВФО межах та порядку.

Аналізуючи далі положення вказаного Закону, зокрема ст. 37, де вказані також інші повноваження Фонду ГВФО (Верховна Рада України, 2012), можна виділити такі його повноваження: 1) здійснення функцій органів управління – "вчиняти будь-які дії та приймати рішення, що належали до повноважень органів управління і органів контролю банку"; 2) здійснення функцій роботодавця – "приймати на роботу, звільняти з роботи чи переводити на іншу посаду будь-кого з керівників чи працівників банку, переглядати їх службові обов'язки, змінювати розмір оплати їх праці з додержанням вимог законодавства України про працю" тощо. Таким чином, реалізуючи свої повноваження, держава в особі Фонду ГВФО, здійснюючи функцію захисту вкладників, виконує роль власника (власників, акціонерів) банку, права (акції) яких належать у більшості випадків приватним особам (фізичним, юридичним).

У зазначеному випадку безпосереднім суб'єктом управління є Фонд ГВФО (або його уповноважена особа), як і за Спеціальним законом (Верховна Рада України, 2015) – АРМА (або управитель), а об'єктом (активом) – безпосередньо банк як господарюючий суб'єкт, що найчастіше представлений у формі публічних акціонерних товариств. Отже, банк як об'єкт власності (через володіння акціями) не обов'язково має бути власністю держави, а навпаки, більшість банків в Україні мають приватний капітал. Так, за інформацією з

офіційного сайту НБУ, на 14.07.2025 р. із 60 банків, представлених в Україні, 39 – банки з приватним капіталом, а тільки 7 – з державною часткою.

Дискусія і висновки

Підводячи підсумок аналізу правових засад двох механізмів, а саме передання АРМА активів, пулу активів, майна і введення Фондом гарантування вкладів тимчасової адміністрації в банку з приватним капіталом, можна зазначити, що, хоча ці випадки й мають різну правову природу, але разом із тим мають і багато спільного. По-перше, підставою для таких дій є рішення компетентного суб'єкта – органу державної влади, а у випадку з АРМА – ще й власника активів. По-друге, загальними ознаками є контроль і управління майном (активом), особливо за Законом про гарантування безпосередньою участю Фонду ГВФО в органах управління банком усіх рівнів – загальних зборів, спостережної ради і правління, ради директорів та органів контролю, фактично на рівні власника (власників) банку. У випадку з АРМА максимально подібним буде передання в управління комплексу різних типів активів (портфелю активів), який може складатися з ЄМК підприємства й частки (акції) більше 50 % (голосів) у статутному (складеному) капіталі цього самого підприємства, що сукупно в більшості випадків забезпечить права управителя приймати найбільш ефективні рішення щодо цього майна, оскільки саме така конфігурація дає можливість забезпечувати єдину політику управління ЄМК на рівні вищих органів управління підприємством (ЄМК), виконавчих органів, органів контролю юридичних осіб, що і є основним показником ефективності управління. Однак треба врахувати, що за передання в управління активів у вигляді частки у статутному (складеному або пайовому) капіталі чи акцій, паїв, відповідно до абз. 2 ч. 4 ст. 21 Спеціального закону (Верховна Рада України, 2015), у разі здійснення управління активом у вигляді частки у статутному (складеному або пайовому) капіталі чи акцій, паїв управитель активом під час здійснення повноважень власника у вищих органах управління відповідної юридичної особи зобов'язаний погоджувати свої дії із власником такого активу. Дія цієї частини не поширюється на управління активами у виняткових випадках (ст. 21¹) й у випадку, "якщо рішенням слідчого судді, суду встановлено, що такий актив прямо чи опосередковано належить:

- Російській Федерації, Республіці Білорусь;
- громадянину держави-агресора (крім тих, які проживають на території України на законних підставах) або особі, яка не є громадянином держави-агресора, але має місце проживання або здійснює основну діяльність на території держави-агресора;
- юридичній особі (її філії, представництву), яку створено та зареєстровано відповідно до законодавства держави-агресора або місцезнаходженням та місцем здійснення основної діяльності якої є територія держави-агресора, або яку створено відповідно до законодавства України чи іноземної держави, засновником, бенефіціаром, членом або учасником (акціонером) якої прямо чи опосередковано є держава-агресор" (абз. 4–7 ч. 4 ст. 21 Спеціального закону).

Хоча в цій ситуації (за виключенням виняткових випадків) існує законодавче обмеження управителя власником активів, але з огляду на те, що реальний власник активів має бути зацікавлений у погодженні рішень управителя, направлених на максимально ефективне використання активів і, відповідно, збереження їхньої вартості й функціональності, ризики

відсутності консенсусу між управителем і власником мають бути мінімальними. По-третє, управління банком, що здійснює Фонд ГВФО, і активами, що здійснює АРМА, є тимчасовим. Тимчасова адміністрація запроваджується на строк 1 місяць із продовженням у випадках, визначених ч. 4 ст. 34 Закону про систему гарантування (Верховна Рада України, 2012). АРМА здійснює управління, у тому числі шляхом укладання договору з управління активами з управителем до скасування арешту прийнятих в управління активів або їх конфіскації, спеціальної конфіскації, іншого судового рішення про їх стягнення в дохід держави або скасування ухвали про передання таких активів в управління Національному агентству (абз. 7 ч. 2 ст. 21 Спеціального закону), або до надходження винесеного в межах наданих законом повноважень рішення прокурора або судового рішення, що набуло законної сили, яким скасовано арешт прийнятих в управління активів та/або передання активів в управління Національному агентству. За наявності судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень Національне агентство протягом 10 робочих днів повертає такі активи законному власнику (абз. 1 ч. 6 ст. 21 Спеціального закону (Верховна Рада України, 2015)).

Джерела фінансування. Це дослідження не отримало жодного гранту від фінансової установи в державному, комерційному або некомерційному секторах.

Список використаних джерел

- Агентство з Розшуку та Менеджменту Активів. (2019). *Про затвердження Методичних рекомендацій: Наставови з управління арештованим майном*. Редакція 2019 року. Наказ АРМА від 30.10.2019 № 514. <https://arma.gov.ua/files/general/2023/08/08/20230808122533-53.pdf>
- Верховна Рада України. (2000). *Про банки і банківську діяльність*. Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
- Верховна Рада України. (2001). *Про захист економічної конкуренції*. Закон України від 11.01.2001 № 2210-III. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>
- Верховна Рада України. (2003). *Цивільний кодекс України* від 16.01.2003 № 435-IV. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

Pavlo GOVOROV, PhD Student
ORCID ID: 0009-0004-8979-0412
e-mail: govorov.paul@gmail.com
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

MANAGEMENT OF AN INTEGRATED PROPERTY COMPLEX (PORTFOLIO OF ASSETS – A COMPLEX OF VARIOUS TYPES OF ASSETS) CARRIED OUT BY ARMA AND A TEMPORARY ADMINISTRATION IN BANKING INSTITUTIONS: A COMPARATIVE ASPECT OF THE FEATURES OF LEGAL REGULATION

Background. The issue of effective management of assets derived from corruption and other criminal activities has remained highly relevant in Ukraine since the establishment of the ARMA in 2015. In addition to asset management carried out by ARMA, there are other instances in which the state manages property that is not in its ownership. The purpose of this study is to examine the legal framework governing the temporary management of assets that are not state-owned and to identify the key features of such regulatory mechanisms.

Methods. This work is grounded in general scientific methods, particularly the comparative method of legal analysis, as well as specific legal research techniques, including the formal legal method. The comparative approach is employed to juxtapose the legal norms and their implementation in the context of various legal institutions, including ARMA and DGF. The formal legal method is applied to analyze the legal provisions that regulate property relations in the cases discussed.

Results. This paper addresses the pressing issue of legal regulation concerning the temporary state management of assets owned by private or non-state entities. The author conducts a comparative analysis of two institutional mechanisms: the asset management activities carried out by ARMA and the temporary administration implemented in insolvent banks. The study draws upon current Ukrainian and EU legislation. The author emphasizes the necessity of maintaining the integrity of an enterprise as a single property complex, arguing that its total economic value significantly exceeds the aggregate value of its individual components.

Conclusions. The comparative analysis reveals several shared characteristics between the two mechanisms. Legal basis for transfer of management: a decision issued by a competent state authority (a court or asset; the National Bank of Ukraine); Ownership status of the managed property: the assets do not belong to the state; Purpose of management transfer: to preserve the economic value of assets and protect public interests (such as combating corruption and safeguarding depositors' rights); Nature of management: temporary, with clearly defined duration or termination conditions. Despite differences in their legal foundations, both mechanisms reflect similar approaches to the effective and temporary management of non-state-owned assets.

Keywords: asset pool, preservation of enterprise functionality, bank insolvency, management efficiency.

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.

Верховна Рада України. (2012). *Про систему гарантування вкладів фізичних осіб*. Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>

Верховна Рада України. (2015). *Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів*. Закон України від 10.11.2015 № 772-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Text>

Науково-практичний коментар. (2021). *Науково-практичний коментар до статті 54 Кодексу України з процедур банкрутства від 01.11.2021*. <https://zakon-pro.ligazakon.net/document/KK008505?an=2&ed=&dtm=&le/=&land=UA&context=UA>

European Parliament and of the Council. (2014). Directive 2014/42/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the freezing and confiscation of instrumentalities and proceeds of crime in the European Union. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0042>

References

- Asset Recovery and Management Agency. (2019). *On Approval of Methodological Recommendations: Guidelines for the Management of Arrested Property*. 2019 Edition. ARMA Order dated 30.10.2019 No. 514 [in Ukrainian]. <https://arma.gov.ua/files/general/2023/08/08/20230808122533-53.pdf>
- European Parliament and of the Council. (2014). Directive 2014/42/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the freezing and confiscation of instrumentalities and proceeds of crime in the European Union. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0042>
- <https://zakon-pro.ligazakon.net/document/KK008505?an=2&ed=&dtm=&le/=&land=UA&context=UA>
- Scientific and Practical Commentary. (2021). Scientific and Practical Commentary on Article 54 of the Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures of 01.11.2021 [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2000). *On Banks and Banking Activities*. Law of Ukraine dated 07.12.2000 No. 2121-III [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2001). *On the Protection of Economic Competition*. Law of Ukraine dated 11.01.2001 No. 2210-III [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2003). *The Civil Code of Ukraine* dated 16.01.2003 No. 435-IV [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2012). *On the Deposit Guarantee System for Individuals*. Law of Ukraine dated 23.02.2012 No. 4452-VI [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2015). *On the National Agency of Ukraine for Detection, Tracing and Management of Assets Derived from Corruption and Other Crimes*. Law of Ukraine dated November 10, 2015, No. 772-VIII [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Text>

Отримано редакцією журналу / Received: 19.08.25

Прорецензовано / Revised: 12.09.25

Схвалено до друку / Accepted: 25.09.25